

Gørelsen betyder mere end størrelsen, men kommunalpolitik handler allermost om at tage parti for sit sogn, sin bydel eller sin egen

Kronik

Af Roger Buch

Hvad er formålet med kommunalpolitikken?

Dette fundamentale spørgsmål gemmer sig i debatten om en ny kommunal struktur, som har været i gang siden slutningen af 1990'erne og fik ny kraft med nedsettelsen af Strukturkommissionen i oktober 2002. Debatten vil få endnu mere kraft med offentliggørelsen af kommissionens betænkning i januar 2004, og den er fyldt med overvejelser om kommunernes og amternes bæredygtighed. Overvejelser der både handler om økonomisk, faglig og demokratisk bæredygtighed, mens hvor spørgsmålet om det samlede formål med kommunalpolitikken overses.

Der er forskelle

Den eksisterende viden om demokrati, faglighed og økonomi viser, at der ikke er den store forskel på kommuner med mange og kommuner med få indbyggere. Økonomisk er der nogle små stordriftsfordele på 1-2 procent på landsplan, men det er i langt højere grad forskellen mellem bykommuner og landkommune, som skaber forskel i effektivitet, end det er forskellen mellem store kommuner og små kommuner.

Fagligt er der nogle områder, som løses bedre af større kommuner (typisk de få, men meget vanskkelige og dyre opgaver), mens mindre kommuner til gengæld er mere fleksible, har tættere kontakter mellem politikere og ledelse på den ene side og de udførende medarbejdere på den anden side,

Dagens kroniker forudser, at mindre lokalsamfund vil få det sværere, hvis landets kommuner lægges sammen i større enheder. I dag foregår der studehandler mellem politikerne om f.eks. cykelstier og sportshaller, altså delelementer, som vil drukne, når der skal ses på en større helhed.

og en større detaljeviden hos medarbejderne. Demokratisk er der en række forskelle, eksempelvis en højere valgdeltagelse i små kommuner, mens dette skyldes ikke et bedre lokalt demokrati, men derimod forskelle i befolknings sammensætningerne i store og små kommuner. Ligesom de økonomiske forskelle primært skyldes den forskellige grad af bymæssighed og ikke antal indbyggere, så skyldes de demokratiske forskelle altså primært demografien.

Gørelsen betyder mere

Alt i alt tyder det meste på, at størrelsen spiller en forsvarende ringe rolle for kommunernes bæredygtighed på alle mulige områder. Det er derimod gørelsen, som er afgørende.

Der findes billige, effektive og kvalitetsmæssige dygtige små kommuner, og der findes dyre, ineffektive små kommuner med dårlig service - og på samme måde med de store kommuner. I forhold til de problemer, som nogle, men på ingen måde alle, små kommuner har, nemlig typisk de såkaldte udkantskommuner, som findes mange steder på kanten af Danmark (Lolland-Falster, Fyn, Vest- og Nordjylland, Djursland) hævder mange, at det i virkeligheden er smørelsen i form af de økonomiske udligningssystemer, som er det egentlige problem, og at en reform af disse systemer kunne fremtidssikre den nuværende struktur i mange år fremover og give tid til en grundig

skabelse af nye strukturer frem for det hastværk, som der lægges op til i øjeblikket.

Sognepolitik

Uanset om det er størrelsen, gørelsen eller smørelsen, som er det afgørende, rammer alle tre i virkeligheden hus forbi i forståelsen af kommunalpolitikken.

Kommunalpolitik handler nemlig i virkeligheden ikke om kommunen, lige som amtspolitik ikke handler om amtet. Formålet med kommunalpolitikken er nemlig at føre sognepolitik. Det er politisk børnelærdom for enhver kommunalpolitiker, som ikke vælges i hele kommunen, men derimod sætter på det sted, kandidaten bor: Den landsby, den bydel eller det gamle sogn fra før kommunalreformen i 1970.

På tværs af partierne

Politikerne opfattes af borgerne og opfatter sig selv som repræsentanter for dette område og kæmper for den lokale skole, daginstitution, sportshallen eller plejehjemme i lokalområdet inden for kommunen. Det byder for det første, at to medlemmer i kommunalbestyrelsen, venstremanden Andersen og socialdemokraten Jensen, ofte forener deres kræfter og måske ikke officielt, men reelt udgør Sognepartiet eller Bydelspartiet, og i yderst konsekvens er de villige til at bryde partidisciplinen for at redde den lokale skole eller plejehjemmet. Det betyder for det andet, at de studehandler,

som indgås i en kommunalbestyrelse, indregner lokalsamfundene.

Hvis det ene lokalsamfund får nye håndboldmål i hallen, så skal der laves en cykelsti i det andet lokalsamfund, og taget skal skiftes på skolen i det tredje lokalsamfund. Kommunalpolitik er altså sognepolitik, bydelspolitik eller generelt udtrykt: lokalsamfundspolitik. Det samme gælder amtspolitikken, hvor det også tænkes i delelementer frem for helheden, her tænkes i grupper af kommuner (øst, vest, nord, syd i amtet samt måske hovedbyen). Hver af disse grupper skal have et gymnasium, et sygehus og dermed service og del i de amtslige arbejdspladser. Og fænomenet er jo ikke specielt kommunalt, også i Folketinget findes masser af samme type politik - tænk blot på kaserne- og motervejdsdiskussionerne og på placeringen af større statslige arbejdspladser.

Lokal service

Baggrunden for sognepolitikken er, at sognene og den offentlige service i lokalområdet er langt vigtigere for borgerne end kommunen som helhed.

Den offentlige service især i form af skolen og daginstitutionen har vital betydning for at gøre lokalsamfundene til gode steder at bo, de skaber liv på samme måde som den lokale indkøbsmulighed. Forsvinder de, vil området miste vitale værdier og blive mindre interessante som bosted. Det er netop derfor, at bor-

gerne i mindre byer, som symbolsk protest har sat »Til salg« skilte på samtlige huse, hvis skolen er blevet lukningstruet. Og det er præcist effekten af en kommunalreform: en kommunalreform vil skabe en afledt bølge af tilpasninger af de offentlige produktionsstrukturer: Skoler, daginstitutioner, sygehuse osv. Først og fremmest fordi det er her de store udgifter er, og dermed her eventuelle besparelser og økonomiske stordriftsfordele skal findes. Fagligt er der imidlertid ikke udsigt til fordele, da større kommuner generelt ikke giver bedre eksamener i folkeskolen eller har bedre daginstitutioner, mens der på sygehusområdet vil kunne være fordele - men også ulemper.

Afvandring

Tilpasningen sker for det andet også fordi politikken skifter perspektiv. Hvor man i dag tænker i sognene fra før kommunalreformen i 1970, så vil man efter en ny reform tænke i de kommuner, vi har i dag: de skal have skoler, daginstitutioner og arbejdspladser.

Det betyder eksempelvis, at hvor man på Bornholm indtil i år har tænkt i de 19-20 gamle sogne, så tænker man nu efter sammenlægningen af de fem kommuner (og amtet) på de fem gamle kommuner, når skole- og plejehjemsstruktur, fordeling af kommunens arbejdspladser osv. fastlægges. Der sker altså et mentalt skred i de ledende administrative og politiske lag. Dette skred sker for det tredje på grund af simpel politisk matematik. Hvis man for skulle nedlægge en skole, ville man lægge sig ud med en fjerdedel af kommunen, nu lægger man sig kun ud med en nitten- eller tyvendedel. Derfor røg der tre skoler på Bornholm i år, derfor vil der formentlig ryge flere næste år, og derfor vil en kommunalreform skabe en bølge af institutionslukninger landet over, som vil svække lokalsamfundenes attraktion som gode bosteder. Det vil sikkert være meget økonomisk, mens kvaliteten er mindre sikker. Afvandring fra landdistrikterne og de mindre byer er uden tvivl langtidseffekten. Så får vi større byer, og dermed gode muligheder for stordrift, men hvad med lokalsamfundene, livskvaliteten og samfundet som helhed? Vi har i jagten på effektivitet glemt hele formålet med at have kommuner: At skabe et samfund med bæredygtigt lokalsamfund i hele landet. Det er en værdi - hvem sagde værdikamp?

Roger Buch er kommuneforsker ved Syddansk Universitet.